

VERSLAG van de hybride vergadering van de Financiële Audit Commissie van 18 januari 2023

Voorzitter:

Drs. E.H.R. Dinklo;

Aanwezig:

Drs. R. Strijk (gedeputeerde);
B. Brey (VVD), R.G.J. Dercksen (BVNL), ing. L.C. van den Dikkenberg (SGP), M.J. de Droog, MSc/RA (D66), M.E.J. Eggermont (Socialisten Utrecht), mw. mr. N.M. Groen MA (GroenLinks), V.C. Janssen (VVD), G. Mulder (PvdA), A. Schie (VVD), Chr. Westerlaken (CDA), H. Wolting (ChristenUnie), C. van Wijk (JA21)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

Mw. F. Beugelsdijk (griffier), J.H.M. Luiks RA (Concerncontroller), mw. M. Koedijk (PwC), mw. D. Muda (Notuleerservice Nederland).

Opening en algemeen

1. **Opening**

De voorzitter opent om 9.00 uur de laatste FAC-vergadering van deze bestuursperiode en heet alle deelnemers van harte welkom, in het bijzonder de heer Luiks (concerncontroller), mevrouw Koedijk (PwC), gedeputeerde Strijk, de ambtelijke ondersteuning en de nieuwe commissiegriffier, mevrouw Beugelsdijk.

2. **Vaststellen agenda**

De agenda wordt vastgesteld.

3. **Mededelingen**

Er zijn geen mededelingen.

4. **Verslag Financiële Audit Commissie van 23 november 2022**

Het verslag van de FAC van 23 november 2022 wordt vastgesteld met dank aan de notuliste.

5. **Termijnagenda en motielijst**

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

6. **Rondvraag**

Er is geen rondvraag ingediend.

Ter bespreking

7. **[SB Managementletter en Boardletter 2022](#)**

De voorzitter geeft het woord aan mevrouw Koedijk, de accountant, voor een toelichting.

Mevrouw Koedijk bespreekt de highlights uit de Boardletter 2022 die gaat over de kwaliteit van de interne beheersing:

- Er zijn ook dit jaar weer verbeteringen doorgevoerd, bijvoorbeeld in het betaal- en het salarisproces, maar ook in de derde lijn. Het zwaartepunt van de interne beheersing ligt in Utrecht nog steeds in de tweede en derde lijn, terwijl PwC adviseert om dat in de eerste lijn te doen. In 2023 en 2024 komen een nieuw subsidiesysteem en een nieuw financieel systeem. Aan de hand daarvan kunnen verdere verbeteringen doorgevoerd worden.
- De afgelopen periode heeft zich gekenmerkt door personeelwisselingen. Met name het vertrek van mensen met strategische financiële kennis is een gemis in een tijd met grote opgaven op het gebied van mobiliteit en woningbouw. PwC heeft geadviseerd om te zorgen voor voldoende kennis op strategisch niveau.
- Een punt van aandacht is de IT-beheersing. Een aantal aanbeveling is niet opgevolgd. Op dit moment wordt een CEO-office ingericht en PwC adviseert om die een stevige rol te geven om ervoor te zorgen dat de nodige verbeteringen vormkrijgen. Dat PwC nog een gegevensgerichte controle moet uitvoeren, laat zien dat het volwassenheidsniveau niet voldoende is gegroeid.
- Er komen nieuwe systemen, maar er zijn ook al nieuwe systemen geïmplementeerd. Dat soort belangrijke processen moet goed in control worden uitgevoerd. De accountant heeft een conversiedossier nodig om te kunnen controleren of de data goed overgaan van het oude naar het nieuwe systeem. Dit jaar zal de accountant de overgang van het salarissysteem controleren.
- De accountant zal extra aandacht besteden aan posten als de herwaardering van de grondexploitaties, omdat die bij de huidige economische ontwikkelingen impact kunnen hebben op de begroting en de jaarrekening van de

provincie. De accountant heeft ook extra aandacht gevraagd voor een goede administratieve verwerking van de splitsing van de gebiedsontwikkeling Hart van de Heuvelrug en geadviseerd om de toekomstige ontwikkeling van het trambedrijf goed uit te werken en daarbij de risico's en de gevolgen voor de provinciale jaarrekening goed in kaart te brengen door middel van position paper.

- De accountant denkt dat organisatie klaar is voor de rechtsmatigheidsverantwoording die vanaf volgend jaar verplicht is. De organisatie heeft flinke stappen gemaakt op het gebied van frauderisicobeheersing.

De voorzitter bedankt mevrouw Koedijk en geeft het woord aan de Staten, te beginnen met de heer Mulder.

Eerste termijn

De heer Mulder constateert dat de boodschap van de accountant consistent is met eerdere signalen. Het financiële proces laat verbeteringen zien, maar de accountant waarschuwt voor te veel optimisme op dat punt. Daarnaast wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de IT-beheersing. Wat de PvdA betreft is het overduidelijk dat vooral de IT-beheersing en de personele bezetting aandachtspunten zijn. De PvdA ondersteunt de constatering van de accountant.

De heer Wolting realiseert zich dat er nog veel te doen is en de CU wenst het team veel succes met de implementatie van de nieuwe systemen. In relatie tot de personele wisselingen vraagt hij aan mevrouw Koedijk hoeveel wisselingen er in haar team zijn geweest.

De heer Dercksen vindt deze laatste FAC een goed moment om de gedeputeerde, de controller en medewerkers te complimenteren met de vooruitgang die geboekt is op de financiële afdeling. Hij sluit zich aan bij de vraag van de heer Wolting en hij vraagt of de accountant kan bevestigen dat de IT de P&C-cyclus in de weg zit. Hij vraagt tot slot of het stokken van de vooruitgang te maken heeft met de personeelsproblematiek.

De heer Van Wijk sluit zich aan bij de twijfel van de vorige sprekers over de vooruitgang en hij hoopt dat er voldoende stappen zijn genomen.

De heer De Droog sluit zich ook aan bij de complimenten voor de vooruitgang. Hij denkt echter dat het goed is om nu al na te denken over de inrichting van het proces na de verkiezingen en over de manier waarop Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten samen grip kunnen houden op wat er allemaal op de planning staat na de verkiezingen, zoals de versterking van de financiële functie en de IT-plannen.

De heer Westerlaken constateert dat de accountant zich zorgen maakt over de continuïteit van de financiële functie, omdat er nogal wat verloop is op strategische functies. Hij vraagt in aansluiting op de vraag van de heer Wolting of zij op basis van haar ervaring als werkgever een indicatie kan geven van de ontwikkeling van de markt, in het bijzonder voor de provinciale ambtenarij.

De heer Van den Dikkenberg begrijpt de zorgpunten, maar hij constateert ook dat de situatie beter is dan bij de vorige verkiezingen. Hij vraagt de accountant of de gesignaleerde zorgpunten kunnen leiden tot extra uren van de accountant. Hij sluit zich verder aan bij de reeds gestelde vragen.

De heer Eggermont leest op pagina 14 dat de accountant het college en de directie adviseert om zelf in de paragraaf bedrijfsvoering te rapporteren over de fraudeanalyse, zodat de accountant daarnaar kan verwijzen en de informatie kan bevestigen. In de brief (bij 5e) wordt echter alleen gesproken over rapporteren, waarbij het college aangeeft dat dit te maken heeft met geheimhouding. Spreker vraagt of en zo ja, welke gevolgen dat heeft voor het accountantsrapport.

Mevrouw Groen vraagt of de accountant gaat kijken naar de opzet van de splitsing van de gebiedsontwikkeling Hart van Heuvelrug en wat zij daarvan vindt. Zij vraagt aan de gedeputeerde wanneer de Staten de toegezegde position paper kunnen verwachten en of de commissie Archimedes op de hoogte is gesteld.

De heer De Brey vraagt aan de accountant of het personeelsverloop alleen bij de provincie Utrecht speelt of ook elders en of zij inzicht heeft in best practices van andere organisaties om personeelsverloop op te vangen. De accountant heeft niets gezegd over het kwetsbare subsidieproces. Hij vraagt of zij daarover in tweede termijn nog iets wil zeggen. Uit de Boardletter blijkt dat de organisatie nog niet op peil is en dat er dus ook in de volgende Statenperiode extra mensen en middelen nodig zullen zijn. Hij vraagt zowel aan de gedeputeerde als aan de accountant of die extra krachtsinspanning nog steeds gezien kan worden als tijdelijk en of dat ook geldt voor de hogere rekening van de accountant. Het lijkt langzamerhand structureel te worden en dan zou een structurele financiering vereist is.

De voorzitter geeft eerst het woord aan mevrouw Koedijk, en daarna aan gedeputeerde Strijk voor een reactie in eerste termijn.

Mevrouw Koedijk loopt de vragen van de verschillende partijen langs:

- Zij kan de vraag van de heer Dercksen of de IT de P&C-cyclus in de weg zit, niet beantwoorden, omdat de controle vooral gaat over zaken als toegangsbeveiliging en samenwerking tussen de centrale afdeling en de functionele beheerders. Zij ziet de verbeteringen niet stokken, maar zij denkt dat de grote verbeteringen pas mogelijk worden met de komst van het nieuwe financiële systeem. Daarom is daarover niet gerapporteerd. Zij heeft al toegezegd dat dit een speerpunt wordt in de controle, maar het is ook een belangrijk punt van aandacht voor de nieuwe Staten.
- In reactie op de vragen en opmerkingen van de heren Westerlaken en Wolting beaamt zij dat er ook in haar team sprake is geweest van verloop. Er zijn allerlei theorieën over het vasthouden van personeel, maar wat haar betreft is het vooral van belang om ervoor te zorgen dat mensen enthousiast en geïnspireerd blijven. Zij durft niet te zeggen of het verloop bij de provincie Utrecht groter is dan elders, maar het lastige hier was dat er op twee cruciale functies tegelijk mensen vertrokken.
- In reactie op de opmerking van de heer Van den Dikkenberg over continuïteit en budget zegt zij dat er nog geen sprake is van een daling in het aantal uren, omdat er op dit moment nog gegevensgericht gecontroleerd wordt. Zij verwacht pas een significante verbetering, als het nieuwe financiële systeem er is. Zij is een optimist en wil het nog niet structureel willen noemen. Zij heeft geen signalen gekregen, dat het budget overschreden wordt, maar zij zal het goed in de gaten houden.
- In reactie op de heer Eggermont legt zij uit dat in de controleverklaring een speciale paragraaf wordt opgenomen over de werkzaamheden rondom fraude. Daarin moet de accountant verwijzen naar een plek in de jaarrekening. Zij verwacht daarom dat Gedeputeerde Staten daarin iets opnemen over het proces, de beheersing en de risico's.

De heer Eggermont heeft de tekst geïnterpreteerd als een afwijzing van de aanbeveling. Hij vraagt zich af of de informatie, waarnaar de accountant moet verwijzen, wel komt en wat de accountant vindt van dat deel van de Statenbrief.

Mevrouw Koedijk antwoordt dat het mogelijk is dat sommige dingen in het geheime deel opgenomen worden, maar zij is in ieder geval op de hoogte en het moet hoe dan ook zodanig geformuleerd zijn, dat zij ermee verder kan. Het antwoord op de vraag over de splitsing van de gebiedsontwikkeling Hart van Heuvelrug moet zij schuldig blijven, maar zij vindt de splitsing begrijpelijk en verstandig.

Mevrouw Groen vraagt of en op welk moment de accountant wel kijkt naar de splitsing en of de Staten daaraan voorafgaand kunnen meedenken.

Mevrouw Koedijk antwoordt dat de accountant al heeft gekeken of het überhaupt mogelijk is, maar dat het nog goed uitgewerkt moet worden. De accountant zal de splitsing controleren in de jaarrekening.

Gedeputeerde Strijk benadrukt dat geen enkel signaal van de accountant voor hem een verrassing was, maar dat dit natuurlijk de zorgpunten niet wegneemt. Wat hem betreft moet er blijvend aandacht besteed worden aan het belang van een goede organisatie, de regels, de middelen en voldoende goede medewerkers. De organisatie verdient wat hem betreft op dit moment een voldoende, maar hij vindt dat het beter moet en dat het niveau niet mag terugzakken. Dat IT het belangrijkste aandachtspunt is, deelt de gedeputeerde. Hij gaat vervolgens in op de vragen:

- In bijlage 2 van de slotwijziging staat een toelichting op de splitsing van de gebiedsontwikkeling Hart van Heuvelrug. Afhankelijk van de definitie van een project ontstaat een verschil op het moment van winstneming. Dat zal in de jaarrekening landen. Een position paper is het standpunt dat het college daarover inneemt. De accountant toetst dat en de Staten krijgen het oordeel daarover bij de jaarstukken. Als de accountant vindt dat het college een verkeerde interpretatie heeft van het moment van resultaatnemen, dan zal het college daarover rapporteren.
- De heer De Brey constateert terecht dat veel dingen nog niet af zijn. In 2022 kon inderdaad nog niet geconstateerd worden dat de systeemwijzigingen hadden bijgedragen aan een verbetering van de interne beheersing, omdat die nog in voorbereiding waren. Vanaf 1 januari 2023 wordt gewerkt met het nieuwe subsidiesysteem en het nieuwe salarissysteem is eerder al geïmplementeerd. Daarmee beschikt de provincie nu voor de grote kostenposten over systemen die de eerste lijn ondersteunen. De derde belangrijke systeemwijziging, het SAP, wordt per 1 januari 2024 ingevoerd. De gedeputeerde had dat heel graag in zijn periode als gedeputeerde afgerond, maar het leek niet verstandig om halverwege het jaar over te gaan naar een ander systeem. Met de komst van het SAP-systeem zullen heel veel openstaande aanbevelingen afgevoerd kunnen worden.

Tweede termijn

De heer Janssen brengt in herinnering dat de Staten bij hun aantreden hebben afgesproken dat deze periode gebruikt zou worden om de organisatie op orde te brengen en zaken structureel te borgen, maar de ontwikkelingen lijken te stagneren. Hij wil graag weten of er voor de volgende periode nog steeds werk aan de winkel is en of er nog steeds geïnvesteerd moet worden of dat de conclusie is dat de organisatie nu structureel op orde is.

De voorzitter vraagt of hij een reactie wil hebben van de gedeputeerde of ook van de accountant.

De heer Janssen wil in eerste instantie een reactie van de gedeputeerde, maar hij is ervan overtuigd dat de accountant van zich laat horen, als zij het er niet mee eens is.

De voorzitter geeft eerst het woord aan de gedeputeerde en daarna aan de accountant.

Gedeputeerde Strijk antwoordt dat de organisatie van een onvoldoende naar een zeven is gegaan, maar dat het wat hem betreft een acht moet worden. De organisatie moet nog ervaring opdoen met de nieuwe systemen en daarvoor is geduld en aandacht nodig. Aandacht van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten helpt daarbij. Bovendien is een belangrijk onderdeel van het verbeterproces nog niet afgerond, namelijk het SAP. Helaas is het niet gelukt om dat in deze periode af te ronden. In de laatste kwartaalrapportage van BV Beter zal dit een openstaand punt zijn. De gedeputeerde vindt tot slot dat er vooral aandacht moet worden besteed aan de voortgang van de IT.

De heer Janssen begrijpt dat de provincie op het gewenste niveau is, als die laatste twee punten zijn afgerond.

Gedeputeerde Strijk beaamt dat dan het niveau is bereikt, waarop een organisatie van deze omvang hoort te zijn.

De heer Janssen begrijpt ook dat er ook permanent aandacht moet worden besteed aan het onderhoud.

Mevrouw Koedijk denkt dat de gedeputeerde terecht zegt dat er al heel veel verbeteringen in het financiële systeem zijn ingezet en dat die nu werkelijk gerealiseerd moeten worden. Zij denkt dat de nieuwe Staten dit goed moeten blijven volgen en zij zal graag haar steentje daaraan bijdragen. De accountant vindt dat de IT-beheersing echt nog geen zeven heeft. Daarover maakt zij zich wel zorgen, want daar ziet zij veel risico. Zij adviseert de nieuwe Staten om dat goed te blijven volgen.

De heer De Droog denkt dat dit zeer belangrijke constatering zijn die een plek moeten krijgen in het overdrachtsdocument, vooral omdat de nieuwe Staten daar meteen aandacht aan moeten besteden.

De voorzitter denkt dat het ook iets is voor de nieuwe voorzitter van de FAC en de griffie om ervoor te zorgen dat dit onderwerp op de agenda blijft.

8. Memo Planning P&C documenten 2023

De voorzitter geeft het woord aan de heer Janssen die het stuk heeft opgevaardigd.

De heer Janssen wil niet met het college in gesprek, maar hij wil met de commissie opnieuw zijn suggestie bespreken om in een werkgroep het functioneren van de P&C-cyclus te evalueren en op basis daarvan een collectieve opdracht te formuleren voor het college. Hij vraagt hoe de Staten tegenover zijn voorstel staan.

De voorzitter vraagt of de heer Janssen die evaluatie nog voor de verkiezingen wil doen.

De heer Janssen zou in ieder geval voor de verkiezingen willen starten, zodat er in de nieuwe Statenperiode besluitvorming kan plaatsvinden over de inrichting van de P&C-cyclus voor de komende vier jaar.

De voorzitter concludeert dat de heer Janssen wil dat alle fracties voor de verkiezingen input kunnen geven. Hij vraagt de Staten om daarop te reageren.

De heer Mulder kan zich goed vinden in het voorliggende memo en wil daarop geen inbreuk meer maken. Hij denkt wel dat het goed zou zijn als de FAC zich een keer zou buigen over de vraag of de Staten meer behoefte hebben aan strategische dan aan administratieve informatie.

De voorzitter vraagt of hij voor de verkiezingen daarmee al een begin zou willen maken.

De heer Mulder denkt dat het goed is om dat na de verkiezingen te doen,

De heer Van den Dikkenberg herkent de behoefte, maar hij denkt dat voor de verkiezingen niet meer lukt en dat een evaluatie na de verkiezingen erg lastig zal zijn. Hij stelt voor om de bevindingen uit deze periode als input in te brengen.

De heer Wolting vindt dat het memo duidelijk aangeeft hoe het college erover denkt, dat de nieuwe Staten de tijd moeten nemen voor dit proces en dat zij werkendeweg ervaring moeten opdoen en tot nieuwe conclusies moeten komen.

De heer Westerlaken constateert dat in dit gesprek een aantal zaken door elkaar loopt. Het memo geeft weer wat de FAC besproken heeft over de P&C-cyclus in 2023 in het licht van de verkiezingen en mogelijk langdurige coalitieonderhandelingen. Het besluit daarover is correct weergegeven in het memo. De VVD wil eigenlijk antwoord op de vraag hoe de toekomstige P&C-cyclus eruit zou moeten zien. Spreker denkt dat het verstandig is om dat over te laten aan de volgende Staten.

De heer Eggermont wil alleen een evaluatie doen, als die voor de verkiezingen afgerond kan worden.

Mevrouw Groen brengt in herinnering dat de inrichting van de P&C-cyclus in de afgelopen vier jaar steeds op het laatste moment is veranderd en dat de gedeputeerde heeft beaamd dat dat geen wenselijke manier van werken is. GroenLinks kon zich goed vinden in de overgang van een voorjaarsnota naar een najaarsnota en een zomernota. Het college heeft al voorgesteld om dat weer te veranderen. Spreekster vraagt de gedeputeerde of dat ook zo gaat gebeuren. Wat GroenLinks betreft gaat het om de vraag wanneer op welke periode moet worden teruggekeken. Het blijft echter een onvolledig beeld, welke vorm er ook gekozen wordt.

De voorzitter heeft het gevoel dat een meerderheid het wil overlaten aan de volgende Staten. Als er partijen zijn die willen evalueren of hun input willen geven voor de volgende Staten, dan stelt hij voor de griffie te vragen om daarvoor een proces in te richten.

De heer Janssen deelt zijn conclusie, maar hij zou de ervaringen van deze periode wel willen meenemen. Hij denkt dat het goed is dat de Staten hun verwachtingen definiëren, zodat het college kan kijken wat wel en niet geleverd kan worden in plaats van andersom.

Mevrouw Groen zegt in reactie op het voorstel van de voorzitter dat er twee mogelijkheden zijn. Of een fractie kiest ervoor om een bijdrage te leveren aan een evaluatie in een werkgroep of een fractie geeft ervaringen uit de afgelopen jaren mee voor de nieuwe Staten, maar dan is het geen evaluatie van de FAC.

De heer Eggermont heeft al aangegeven dat een evaluatie afgerond zou moeten worden voor de verkiezingen. Zijn fractie heeft geen behoefte aan een werkgroep die na de verkiezingen in een andere samenstelling doorgaat.

De voorzitter denkt zelf dat het afronden van een evaluatie voor de verkiezingen niet gaat lukken. Fracties kunnen uiteraard input achterlaten voor de volgende Statenperiode. Hij concludeert dat de griffie na de verkiezingen samen met de Staten die dan in de FAC zitten, een proces zal opstapelen om tot een P&C-cyclus te komen, waarin iedereen zich kan vinden en die dan niet meer elk jaar wisselt.

9. Memo Treasurybeleid

De voorzitter deelt mee dat het de bedoeling is om het nieuwe Treasurybeleid te bespreken in de eerste FAC in mei 2023, waarna besluitvorming kan plaatsvinden. Hij geeft het woord aan de heer Janssen die het stuk opgewaardeerd heeft.

De heer Janssen heeft uit het memo begrepen dat het college wil weten hoe de fracties er tegenaan kijken. De VVD zou de voorkeur geven aan een totaal financiering voor de provincie voor alle projecten en alle grondexploitaties bij elkaar. Het college wil een minimumgrens bepalen voor projectfinancieringen. Spreker neemt dat dit een weloverwogen besluit is en daarom zou hij graag de motivering van het college willen horen en wellicht ook de opvatting van de accountant.

De heer Mulder heeft de memo met interesse gelezen en zijn voorkeur zou uitgaan naar financiering per project, omdat daarbij de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen goed zichtbaar blijft. Hij sluit zich aan bij de vraag van de heer Janssen, want ook hij vindt dat de argumentatie ontbreekt. Hij besluit zijn betoog met enkele gedachten over de schuldquote, bijvoorbeeld om die te beperken bij een hoge rentestand. Hij ziet daarnaast ook het risico dat financieren met vreemd vermogen de beleidsvrijheid van een volgend college beperkt, een risico dat groter wordt naarmate de rente hoger is.

De heer Eggermont vraagt of dat betekent dat de provincie moet gaan aflossen, als de rente stijgt en waar dat geld dan vandaan moet komen.

De heer Mulder antwoordt dat Treasurybeleid bedoeld is om het risico op alle fronten zo veel mogelijk te beperken. Belangrijke risico's zijn de rentestand en het beslag dat gelegd wordt op de beleidsvrijheid van volgende colleges. Hij denkt dat het in ieder geval goed is om die risico's onder ogen te zien bij het formuleren van het Treasurybeleid.

De heer Van den Dikkenberg vindt leningen verschrikkelijk, omdat toekomstige generaties die moeten afbetalen. In het rioolwezen wordt er steeds vaker voor gekozen om investeringen in één keer af te schrijven, waardoor de kapitaallasten afgebouwd kunnen worden. Daarmee worden de voordelen zichtbaar van niet lenen en die tendens breidt zich uit. Spreker vindt dat de provincie in de categorie 'gezonder' moet blijven vallen en dat zij haar schuldquote zo veel mogelijk moet beperken. Wat hem betreft zou financieren op projectbasis de voorkeur hebben. Hij weet niet zeker of het wel wenselijk is dat provincies bij elkaar gaan lenen.

De heer Westerlaken bedankt de heer Janssen voor het opwaarderen, want hij denkt dat het belangrijk is dat de Staten nu al een voorzet geven voor de discussie in de nieuwe Staten. Hij ondersteunt het betoog van de heer Van den Dikkenberg; lenen moet niet de eerste oplossing zijn, maar het sluitstuk blijven. Hij zou daarom kiezen voor projectfinanciering, omdat dan duidelijk is waar de kapitaallasten terechtkomen. Hij vindt net als de heer Van den Dikkenberg, dat de financiële huishouding van de provincie in de categorie 'goed en gezond' moet blijven. Hij zou liever bijzondere verhoudingen met andere provincies willen voorkomen en daarom vraagt hij zich af of het mogelijk is om te lenen bij de staatskas.

De heer Eggermont verklaart dat Socialisten Utrecht niet erg veel waarde hechten aan de netto schuldquote en dus ook niet aan neutraal en gezond. Hij is het eens met de conclusie van de heer Van den Dikkenberg dat met lenen de rekening bij toekomstige generaties wordt gelegd, maar dat zou opgelost kunnen worden door een progressief belastingstelsel, want dan zou er geld zijn om de nodige investeringen te doen en zou lenen niet noodzakelijk zijn. Spreker kiest eerder voor een totaal financiering, omdat daarmee beter overzicht wordt gehouden over het geheel. Lenen bij andere provincies lijkt hem gewoon niet handig.

De heer Wolting begrijpt de discussie over lenen en de vraag wie de rekening moet betalen, maar het zijn meestal de toekomstige generaties die plezier hebben van die investeringen en daarom is het niet erg dat zij een deel betalen, zolang er niet onverantwoord veel wordt geleend. Hij pleit ervoor om niet te veel vast te leggen of gefinancierd moet worden per project of juist niet. Bij een lage rentestand maakt het niet zo veel uit, maar bij een hoge rentestand moet er wat hem betreft een meer duaal beleid gevoerd worden, waarbij steeds gekeken wordt naar de rentemarkt op dat moment. Waar de provincie leent, is wat hem betreft afhankelijk van de mogelijkheden en de tarieven, dus de beste looptijd tegen de laagste rente.

De voorzitter vraagt of de accountant wil ingaan op de vraag over de financieringsvorm.

Mevrouw Koedijk beaamt dat de voor- en nadelen goed vastgelegd moeten worden. Bij projectfinanciering worden de lasten duidelijk bij een project gelegd, maar een nadeel kan zijn dat de leningen dan niet gebaseerd kunnen worden op de cashflow van de hele organisatie. Een nadeel van totaal financiering is dat grote projecten aan alles worden doorbelast. In het algemeen zal de organisatie zich moeten ontwikkelen als er geleend gaat worden en zal veel meer gekeken moeten worden naar de cashflowontwikkelingen. De accountant denkt bovendien dat goed vastgelegd moet worden wanneer de provincie wel of niet gaat lenen. Tot slot wijst zij erop dat projectfinanciering kan leiden tot twee systemen door elkaar, als de provincie geld nodig heeft voor gewone taken.

De voorzitter geeft het woord aan de gedeputeerde voor een reactie.

Gedeputeerde Strijk sluit zich aan bij de opmerking van de heer Wolting, dat maatschappelijke investeringen vaak ook ten goede komen aan volgende generaties. Als het gaat om investeringen die zich in de toekomst vertalen in maatschappelijke baten, dan is het wat de gedeputeerde betreft wel fair om een deel van de kapitaalslast en misschien ook de rente bij de volgende generatie neer te leggen. Daarom is voor het college steeds cruciaal waarvoor de provincie leent. Als er geleend wordt voor subsidies of salarissen van medewerkers, dan ligt het anders.

De heer Westerlaken vindt dit een goede uitleg en dan komt hij ook tot de conclusie dat de gedeputeerde eerder zou kiezen voor projectfinanciering, omdat er anders geen onderscheid gemaakt kan worden tussen investeringen en dagelijkse kosten.

Gedeputeerde Strijk beaamt dat. Dat is ook reden waarom het college projectfinanciering als eerste gedachte voorlegt aan de Staten. De gedeputeerde zou het een ongewenste situatie vinden, als de provincie leningen zou moeten sluiten om de salarissen of de subsidies te betalen, want dan zijn de maatschappelijke baten ook maar aan één jaar toe te kennen. Projectfinanciering kan helpen om de afweging te maken tussen wel of niet lenen. Tot nu toe was lenen gratis, maar die tijd lijkt voorbij.

De heer Janssen is van mening dat structurele lasten (subsidies, salarissen) gedekt moeten worden met structurele baten, maar dat is volgens hem iets anders dan lenen voor investeringen die zich door afschrijvingen vertalen in vaste lasten. Hij vindt dat de gedeputeerde een risico signaleert dat op een andere manier afgedekt is. Hij wil de discussie wel zuiver houden. Hij vraagt de gedeputeerde om daarop te reageren.

Gedeputeerde Strijk geeft hem gelijk. Bij de betaalbaarheid voor de lange termijn wordt gekeken naar de exploitatie en of de structurele lasten en baten in evenwicht zijn. Projectfinanciering draagt bij aan de afweging, als een grote materiële investering zich voordoet die ook effect heeft op de liquiditeit. Wat de gedeputeerde betreft gaat het dan wel om majeure investeringen (vanaf 50 miljoen euro).

De heer Wolting kan zich voorstellen dat bij een groot project een liquiditeitsplanning hoort, maar die middelen kunnen nog steeds als een balansfinanciering aangetrokken worden en hoeven niet per se gekoppeld te worden aan het project. Bij een directe koppeling aan een project krijgt de provincie te maken met hele andere risico's en kan niet meer gekeken worden naar de renteontwikkeling.

Gedeputeerde Strijk zou het zo niet willen zien. Als de provincie 100 miljoen euro leent voor een nieuwe tramlijn, dan is dat een schuldverplichting die de provincie als entiteit aangaat. Dan kan ervoor gekozen worden om de rente over die lening toe te rekenen aan het openbaar vervoer of om die te verdelen over alle programma's. Dat is de balansfinanciering en de voorkeur van het college gaat uit naar de projectfinanciering.

De heer Eggermont denkt dat het voordeel dat de gedeputeerde ziet bij projectfinanciering, juist een nadeel is voor de volgorde van het aangaan van leningen, als bijvoorbeeld pas bij de tweede lening sprake is van een liquiditeitsprobleem. Daarmee wordt volgens hem de discussie oneigenlijk gemaakt. Dat is voor zijn fractie reden om geen voorstander te zijn van projectfinanciering. Hij is het eens met de heer Janssen dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen structureel en incidenteel.

Gedeputeerde Strijk is dat niet met hem eens. Als in het eerdere voorbeeld van 100 miljoen euro voor een tramlijn, 80 miljoen euro nog uit de liquide middelen gefinancierd kan worden, dan kan nog steeds gekozen worden voor een projectfinanciering, waarbij rente wordt toegerekend aan die investering, omdat al duidelijk is dat er in de komende tijd een liquiditeitstekort zal ontstaan. De Treasuryparagraaf moet daarover zekerheid geven, want elk project en elke investering moet steeds gezien worden in het licht van andere grote investeringen die ook een beslag doen op de middelen. Bij balansfinanciering krijgen alle programma's een deel van de rente toegerekend. Een tweede argument om te kiezen voor projectfinanciering is dat de grote investeringen bijna allemaal gedaan worden in infrastructuur (programma 5 en 6). Het college wil de last van de leningen ook in die programma's zichtbaar maken. Het is een keuze.

De heer Wolting kan de redenering van de gedeputeerde volgen, maar het zou ook een keuze kunnen zijn om twee derde van de investering aan een project toe te rekenen en daarover rente te rekenen. Dat gebeurt vaak op gemeentelijk niveau, waarbij dan gewerkt wordt met een rekenrente. Spreker pleit daarvoor, omdat daarmee de administratie een stuk eenvoudiger zou worden.

De voorzitter stelt voor dat de gedeputeerde nog een keer een reactie geeft en dan het punt van het lenen afrondt.

Gedeputeerde Strijk vraagt of de heer Wolting voorstander is van projectfinanciering of van balansfinanciering.

De heer Wolting vindt dat de provincie geld moet aantrekken op basis van een langetermijnliquiditeitsbegroting, waarbij strategisch gekeken wordt naar de renteontwikkeling. Aan een project kan dan een deel van de schuld en een rentepercentage toegerekend worden gedurende de hele levensduur van het project.

De voorzitter hoort balansfinanciering.

Gedeputeerde Strijk hoort juist projectfinanciering. De heer Wolting wil een deel van de schuld op de balans toerekenen aan een specifiek project, inclusief de rentelast.

De heer Wolting beaamt dat, want hij vindt het logisch dat bij een investeringstraject met afschrijvingslasten in principe ook rentelasten horen.

Gedeputeerde Strijk begrijpt dat hij meegeeft aan het college, dat er automatisch meer rente is naarmate de kapitaalslast hoger is. Hij vervolgt zijn uitleg met de schuldquote. De heer Mulder spreekt over de kleur groen, maar ook over gezond en neutraal. Bij een schuldquote tot 130% zit de provincie in het geel. De grens tussen gezond en neutraal ligt bij 90%. De rentelast moet altijd een afweging zijn bij een investering. Dat die afweging voor Utrecht tot nu toe nooit heeft gespeeld, kwam door het positieve banksaldo, maar dat is nu anders en het gaat over substantieel hogere lasten. Zoals de heer Janssen zegt, moet de provincie voor haar exploitatieruimte kijken naar haar structurele baren en lasten. Allerlei organisaties in de wereld sturen hun beleid bij, omdat de rentecomponent nu wel een rol speelt. Het totale investeringsvermogen neemt af, als de provincie met rentelasten te maken krijgt.

De heer Mulder vraagt of de gedeputeerde het met hem eens is dat bij een voldoende liquiditeitspositie en een relatief hoge rente verwacht mag worden dat er in het systeem een stimulans zit om eerst de liquiditeitspositie aan te spreken en niet te lenen, met name om de claim op toekomstige generaties beperkt te houden, maar ook om de beleidsvrijheid niet te beperken door hoge rentelasten.

Gedeputeerde Strijk kan zich niet voorstellen dat de provincie gaat lenen bij een positieve liquiditeitspositie. Dat lijkt hem een volstrekt ongewenste situatie. Bij een investering die dermate groot is, dat duidelijk is dat lenen binnen afzienbare tijd onvermijdelijk is, kan wel intern afgesproken worden de rente op de investering intern door te belasten, waarmee de rente vooraf al gedekt is. De gedeputeerde kan zich voorstellen dat provincies bij elkaar lenen, maar daar zal een toets aan vooraf moeten gaan. Hij denkt niet dat de provincie bij het Rijk kan lenen, want dat mag niet waar er sprake is van een toezichtrol. De provincie Utrecht mag daarom ook geen geld uitlenen aan haar eigen gemeenten, maar wel aan gemeenten in een andere provincie. De gedeputeerde is het eens met het pleidooi van de heer Wolting om het niet al te veel vast te leggen, omdat het altijd mogelijk is dat er in de toekomst een belangrijke grote investering komt, maar dan moeten de Staten altijd afwegen of de provincie het kan betalen op de lange termijn, of de exploitatie en de solvabiliteit in orde zijn. Het college wil in een Treasurystrategie vastleggen op welk moment Provinciale Staten de afweging moeten maken en wat valt binnen de bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Het college stelt voor om die grens te leggen bij 130%, maar om daarboven altijd Provinciale Staten erbij te betrekken.

De heer Van Wijk vraagt hoe het in andere provincies geregeld is?

Gedeputeerde Strijk weet dat niet precies. Hij weet wel dat een aantal provincies leent, maar hij heeft geen vergelijkend onderzoek gedaan. Hij is bereid om bij het toesturen van de Treasurystrategie aan de nieuwe Staten een korte opsomming te geven van hoe andere provincie daarmee omgaan.

De voorzitter sluit dit agendapunt af. Alle fracties hebben hun input gegeven en de gedeputeerde heeft een toelichting gegeven bij de overwegingen van Gedeputeerde Staten. De planning is dat de nieuwe treasurystrategie in de eerste FAC van de nieuwe periode wordt besproken en daarna voor besluitvorming naar Provinciale Staten gaat.

10. Memo discussiestuk strategische meerjarenbegroting

De voorzitter deelt mee dat dit stuk is opgewaardeerd door de VVD en de SGP. Hij vraagt wie hij als eerste het woord mag geven. Het wordt de heer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg brengt in herinnering dat een eerder bespreking van dit onderwerp heeft geleid tot de studie naar de groeispromg. Het is belangrijk om te weten wat er op de provincie afkomt op de langere termijn in financieel opzicht. Wat de SGP betreft is het primaire doel het door vertalen van besluiten van Provinciale Staten voor langere termijn om de consequenties voor de investeringsruimte in de toekomst inzichtelijk te maken. Spreker ziet het als een vervolg op de groeispromgdiscussie. Wat de SGP betreft zou hiervoor een stramien ontwikkeld moeten worden, dat jaarlijks bijvoorbeeld bij de begroting geüpdatet wordt.

De heer Mulder is bang dat er verwachtingen worden gewekt met een prognose van de ontwikkelingen op langere termijn en dat die de onderhandelingspositie van de provincie ondermijnt om bijdragen van het Rijk, gemeenten of bedrijven binnen te halen.

De heer Van den Dikkenberg antwoordt dat grote aanbestedingen hoe dan ook beperkt blijven tot een handjevol grote bedrijven, die precies van elkaar weten wat zij moeten rekenen. Bovendien heeft hij nooit gemerkt dat het meerjarenonderhouds- en het meerjareninvesteringsprogramma een marktverstorende invloed hebben. Hij verwacht dan ook geen marktverstoring of consequenties voor de onderhandelingspositie van de provincie. Hij geeft toe dat het een grote verandering zou zijn in Nederland, maar wat hem betreft zou het juist de gedachte van één overheid versterken. Hij denkt dat een horizon van tien tot twintig jaar nodig is om goed in beeld te hebben wat de gevolgen zijn van besluiten, iets wat nu nog te vaak ontbreekt. De status van het document is wat de SGP betreft zorgen voor inzicht in wat besluitvorming doet met de financiële positie van de provincie in het algemeen op langere termijn. Daarom wil hij het niet beperken tot een paar kernopgaven, maar wil hij de hele begroting op programmaniveau door vertalen, zij het niet tot op projectniveau.

De heer Janssen sluit zich aan bij de reactie van de heer Van den Dikkenberg op de opmerking van de heer Mulder. Hij denkt dat de provincie juist de boel in beweging kan krijgen door duidelijkheid te geven over de prioriteiten. De VVD hangt meer die zienswijze aan. Het college stelt voor om die opgaven in woorden te benoemen, maar de VVD pleit toch voor een wat meer kwantitatieve invulling naar analogie van het meerjareninvesteringsprogramma voor mobiliteit. Verder sluit spreker zich aan bij het betoog van de heer Van den Dikkenberg.
Pleit voor wat meer kwantitatieve invulling

De voorzitter geeft het woord aan de gedeputeerde voor een reactie.

Gedeputeerde Strijk benadrukt dat hij er straks niet meer over gaat en dat de vervolgoopdracht dus bedoeld is voor het nieuwe college. Hij begrijpt de behoefte om bij de investeringsbesluiten van nu een verder doorkijk te hebben dan vier jaar. Het college heeft geprobeerd om daaraan invulling te geven bij de Kadernota 2022, maar dat voldeed niet aan de wensen van de Staten. Bij de Begroting 2023 heeft het college in het Statenvoorstel in tekst meer informatie gegeven. Het college is terughoudend met een tabel met bedragen om niet de indruk te wekken dat er al besluiten zijn genomen. De gedeputeerde vond de Groeispromg een goed traject, maar de Staten hebben bijvoorbeeld niets gezegd over woningbouw. Hij weet niet of hij dat soort dingen moet opnemen. Hij is het wel eens met de heer Janssen dat de boel in beweging komt op het moment dat er bedragen genoemd worden, maar daarmee geeft de provincie ook financiële informatie prijs. Wat hem betreft moeten de Staten zich goed realiseren wat de waarde ervan is voor de buitenwereld. De gedeputeerde vindt het vooral spannend, als het gaat om zaken, waarover nog geen besluiten zijn genomen.

De heer Janssen heeft daar een andere zienswijze op. De provincie creëert nu verwachtingen over een heel scala aan grote investeringen, terwijl daarin nog keuzes gemaakt moeten worden. Hij pleit voor meer duidelijkheid over de projecten waarvoor de provincie gaat en om die dan ook te realiseren.

Mevrouw Groen volgt de wens om het meer in geld uit te drukken en zijzelf voelt ook de behoefte om meerdere groeispromgonderwerpen verder uit te werken, zodat duidelijker wordt wat de daadwerkelijke terugslag op de financiën is naast de voordelen die eruit te halen zijn, maar niet zodanig dat daarmee vaststaat wat de provincie gaat doen. Zij denkt dat de opdracht aan het volgende college en aan de nieuwe Staten zou moeten zijn om die tussenplek te zoeken. De Staten moeten zichzelf er wel steeds aan herinneren dat het politieke debat erover nog gevoerd moet worden.

Gedeputeerde Strijk verwijst naar het Statenvoorstel bij de Begroting 2023. Daarin staat na het positieve saldo van 21 miljoen euro: "In dit saldo is nog geen rekening gehouden met eventuele toekomstige besluiten van de Staten over projecten die nu nog in studie zijn. Als de Staten ervoor zouden kiezen om die in uitvoering te nemen, dan legt dat een extra beslag op de middelen van ruim 11 miljoen euro. U hebt bij de kadernota ons onderhandelingsmandaat meegegeven om met het Rijk in het Bestuursoverleg MIRT te praten over investeringen in de tram." Dat gaat over 725 miljoen euro per jaar. Toch vindt de gedeputeerde deze tekst met alle duiding een prettiger manier dan een tabel, waarin weliswaar gesproken wordt over studieprojecten. Het kan ook in tabellen, maar met deze tekst worden die bedragen met veel meer nuance genoemd dan in tabellen. Dat is de zorg die hij bij de Staten neerlegt. Pas als de Staten een besluit hebben genomen, is het een feit en komt het in de begroting.

De voorzitter begrijpt dat het nog een Statenbrief komt.

Gedeputeerde Strijk weet niet wat hij bedoelt.

De voorzitter zoekt naar een afronding van dit punt.

Mevrouw Groen leest in de notitie dat dit de voorkeur van het college heeft met de vraag of de FAC instemt met de richting. GroenLinks moedigt het college om zo door te gaan. Spreekster zal er zelf aandacht voor vragen in haar overdrachtsdocument, omdat de korte en de lange termijn aan elkaar gerelateerd moeten kunnen worden.

De voorzitter wijst erop dat in de laatste zin van het memo staat dat de gedeputeerde de input van de FAC meeneemt naar Gedeputeerde Staten, dat er verder over gesproken wordt in het college en dat de FAC verder wordt geïnformeerd in mei 2023.

Gedeputeerde Strijk vindt dat het nieuwe college ook de kans moet krijgen om er iets over te zeggen. Het huidige college stelt voor om iets op te nemen in de Kadernota 2024, maar hij weet niet hoe het nieuwe college erover denkt.

De heer Mulder wil voor het verslag nog even gezegd hebben, dat hij zich goed kan vinden in de overwegingen van het college en dat hij blij is dat de gedeputeerde de besluitvorming in Provinciale Staten centraal blijft stellen. Hij is ook blij met de duiding in de vorm van tekst.

De heer Eggermont maakt die tabel zelf voor zijn fractie, omdat hij zijn fractiegenoten inzicht wil geven, maar hij zou liever zien dat de gedeputeerde dat doet. Hij denkt dat de volgende gedeputeerde mans genoeg is om zelf te besluiten hoe het in het vervolg moet gebeuren.

De voorzitter concludeert dat er voldoende over gezegd is, dat de gedeputeerde de input meeneemt en dat er een Statenbrief komt.

Ter informatie

11. [SB Rapport GS-onderzoek 2022 Klachtbehandeling \(art. 217a Provinciewet\)](#)

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

12. [SB Wijzigingsbesluiten beleidsregels subsidies](#)

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

13. [1e Begrotingswijziging 2023 Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze](#)

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

14. [Sluiting](#)

De voorzitter besluit de vergadering met een kort slotwoord. Het is voor hem de laatste keer dat hij de FAC voorziet, want na de verkiezingen keert hij niet terug. Hij schetst het turbulente begin van deze periode, de gevolgen van de coronacrisis en de periode daarna, waarin de commissie in rustiger vaarwater is gekomen. Volgens hem worden in de FAC vooral onderwerpen besproken die ervoor zorgen dat de machinekamer van de provincie blijft draaien en al het beleid kan worden uitgevoerd. Hij heeft genoten van de afgelopen vier jaar en wat hem betreft zijn alle discussies steeds door iedereen fair en met respect voor elkaar gevoerd en heeft iedereen op zijn eigen manier bijgedragen aan een goed functionerend openbaar bestuur. Hij bedankt de griffie, de ambtelijke staf, de accountant en alle commissieleden voor hun inzet. En tot slot bedankt hij de gedeputeerde voor zijn open opstelling en de manier, waarop hij de Staten heeft meegenomen in zijn voorstellen. Hij wenst iedereen veel succes.

Mevrouw Groen neemt namens de commissie het laatste woord en neemt afscheid van de voorzitter met veel lovende woorden. Zij bedankt hem voor zijn positieve, prettige en vooral heldere voorzitterschap.

De voorzitter sluit de laatste vergadering van de FAC in deze periode om 11.00 uur.

Toezeggingen

9. Memo Treasurybeleid

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe dat hij bij het toesturen van de Treasurystrategie aan de nieuwe Staten een korte opsomming zal geven van hoe andere provincie daarmee omgaan.